

OSLO TINGRETT

KJENNELSE

Avsagt:

Sak nr.:

24-107565MED-TOSL/01

Dommer:

Tingrettsdommer Rikke Lassen

Innlandet Politidistrikt

Politiadvokat Christine Lundstein

mot

Roar Alexander Mikalsen

Advokat Lars Mathias Undheim,

Kjennelse og beslutning

Bakgrunnen

Roar Alexander Mikalsen er tiltalt for narkotikaovertridelser, straffeloven § 231, ved tiltalebeslutning av 5. juli 2024 og tilleggstiltalebeslutning av 29. august 2024. De straffbare forholdene består i at han skal ha sendt omkring 20 gram cannabis til hver av en rekke personer som innehar verv eller tjeneste i statsapparatet og påtalemyndigheten og akademiske institusjoner, samt at han skal ha solgt 375 gram cannabis og oppbevart 77,49 gram av det samme.

Hovedforhandling ble berammet til 25. november og i to rettsdager. Tiltalte anket over tingrettens beslutning om berammelse, fordi han mente det skulle settes av minst femten rettsdager av hensyn til omfattende bevisførsel som han ønsket ført. Anken ble forkastet av Borgarting lagmannsrett, og anke over lagmannsrettens kjennelse ble forkastet av Høyesteretts ankeutvalg.

Kjernen i uenigheten om hvor mye tid som skulle avsettes, var uenighet om hva som er tema for rettens behandling, og hvilken bevisførsel som er nødvendig for å belyse dette. Tiltalte mener det er i strid med grunnleggende menneskerettigheter å straffeforfølge narkotikaovertridelser, og at straffelovens bestemmelser om narkotikalovbrudd, §§ 231 og 232 er grunnlovsstridige. Det er opplyst at tiltalte begår narkotikaovertridelser med det siktemål å framprovosere en arena for prøving av disse spørsmålene

I tilsvaret fra forsvarer av 11. november 2024 ble det inngitt revidert bevisoppgave. Her framgår at det påberopes fire dokumentarfilmer; «Moving a Nation Forward» (90 min), «Kampen om Hampen» (60 min), «Folkeopplysningen» (60 min) og «Frihetens Manifest» (13 min), samt at Riksadvokat Jørn Sigurd Maurud begjæres innstevnet som vitne. Påtalemyndigheten har bedt retten avskjære disse bevisene, og tiltalte har motsatt seg slik avskjæring.

I tilsvaret ba forsvarer også om rettens tillatelse til at hovedforhandlingen kan filmes.

Partene har utvekslet anførsler og bemerkninger i anke og anketilsvaret til beslutningen om berammelse, muntlig i planmøte over videolink og i senere skriv til retten.

Rettens vurdering

Bevisavskjæring, de rettslige utgangspunktene

Som det klare utgangspunkt har partene i en straffesak adgang til å føre de bevis de ønsker, fordi dette sikrer en best mulig opplysning av saken, jf. blant annet Rt-2008-605 avsnitt 13.

Fra dette utgangspunkt er det gjort unntak. Straffeprosessloven § 292 første ledd lyder slik:

Bevis som mangler beviskraft eller gjelder forhold uten betydning for dommens innhold, kan nektes ført.

Påtalemyndigheten har anført

Påtalemyndigheten har argumentert for sitt syn i anketilsvar til anke over tingrettens beslutning om berammelse, og i senere skriv etter at forsvarer innga endret bevisopp-gave. I korthet er det anført at det er tiltalebeslutningen som setter rammene for rettens behandling og for bevisførselen. Faktum er ubestridt og stridspunktet gjelder om overtredelse av straffelovens narkotikabestemmelser i grunnlovsstridig. Slik påtalemyndigheten ser det vil det ikke være behov for bevisførsel rundt denne juridiske vurderingen. Problemstillingen er behandlet av Høyesterett i HR-2022-731-A som er avsagt i etterkant av Rusreformutvalgets rapport og Stortingets behandling av forslaget om rusreform.

Tiltaltes bevistilbud bør avskjæres i sin helhet med hjemmel i straffeprosessloven § 292. Bevisførselen fremstår åpenbart som en plattform for å spre et politisk budskap og er på ingen måte egnet til å belyse de spørsmål som tiltalebeslutningen reiser. Bakgrunnen og motivet for tiltaltes sivile ulydighets-kampanje kan belyses tilstrekkelig gjennom hans egen forklaring.

Forsvarer har anført

Tiltalte ønsker Riksadvokat Maurud innkalt som vitne fordi han har øverste ansvar og fordi han har vært pådriver for en straffesakskjede i tråd med prinsipper som må veie tungt om en liberal rettsstat skal bestå. Det var derfor Riksadvokaten stilte seg bak en generell avkriminalisering i rusreformen, men han leder et kontor som har investert i forbudet. Prestisje, maktmidler, og budsjetter står på spill, hvilket sørger for treghet på rettsstatens vegne, og Riksadvokaten har siden 2009 tatt del i den seriekoblede synden som er å sette styringsjuss fremfor rettighetsjuss. Det ble i brev av 9. september 2009 etablert at narkotikaloven hadde et problem målt opp mot EMK og SP, at dette var blitt ignorert av politikere og domstoler i lang tid, at politi- og statsadvokater hadde begått en forbrytelse ved å dekke over systematiske krenkelser av menneskerettigheter, at individuell integritet var nøkkelen til effektiv minoritetsbeskyttelse, og at riksadvokaten pliktet å bistå i avklaring av et rettighetsbilde. Siden har Riksadvokaten mottatt over 30 henvendelser som ikke er besvart, og Riksadvokatens vitnemål er avgjørende for plassering av ansvar.

Den høyere påtalemyndighets vitnemål gir domstolene et solid utgangspunkt for å se ruspolitikken i en historisk og prinsipiell kontekst. Det er rettens ansvar å klarlegge om ruspolitikken er forbundet til fortidens vilkårlige forfølgelse, og om påtalemyndighet, justisdepartement, eller regjering motsetter seg denne forbindelsen vil vitneboksen avklare om motforestillingene har vekt. Vitneplikten er klar og så snart sydebukkmekanismen er klarlagt som motor for ruspolitikken må domstolene sørge for effektiv minoritetsbeskyttelse. Dette er domstolenes oppdrag, og spørsmålene til justisminister gir domstolene oversikt over spørsmål som må besvares for at straff skal videreføres.

Når det gjelder dokumentarfilmene som ønskes vist, er det blant annet anført at disse skal belyse problemstillinger rundt å straffeforfølge mennesker som bruker rusmidler som ikke er alkohol. Tiltalte anfører at dette ikke er en vanlig straffesak, og at det har vært nødvendig å gå til sivil ulydighet fordi staten i 60 år har ignorert forskning og rettsprinsipper og fordi vilkårlig forfølgelse videreføres på rettsstatens bekostning.

Forsvarer har i planmøtet understreket at tiltales engasjement og bevisførselen som ønskes ført ikke riktig defineres som «politikk», det dreier seg mer presist om prøving av straffeforfølgning for rusbruk etter norsk rett, og om denne er menneskerettsstridig.

Bevisavskjæring, rettens konkrete vurdering

Det tingretten under hovedforhandlingen konkret skal ta stilling til, er om Mikalsen skal dømmes for overtredelse av straffeloven § 231 – sending, salg og oppbevaring av narkotika – og hva straffen for slike narkotikaovertridelser eventuelt skal bli.

Det påberopte vitnet Maurud er etter rettens syn åpenbart ikke egnet til å belyse verken skyld- eller straffespørsmålet i saken, og vil dermed ikke ha noen «betydning for dommens innhold». Tingrettens vurdering av skyld- og straffespørsmål – herunder om en eventuell domfellelse vil være i strid med Grunnloven eller EMK – må gjøres ut fra gjeldende lover og andre relevante rettskilder på området. Til den konkrete vurderingen hører også om bruk av straff overfor en rusavhengig er forholdsmessig, jf. HR-2022-731-A avsnitt 40. Det ligger utenfor tingrettens oppgaver å vurdere norsk narkotikapolitikk, idét slike vurderinger tilligger lovgiver.

Tilsvarende er de fire dokumentarfilmene etter rettens vurdering uten «betydning for dommens innhold», og med den samme begrunnelsen.

Bevisene som ønskes ført av tiltalte er alle av generell og politisk art, og ikke egnet til å belyse det saksforholdet som skal pådømmes, verken for skyld- eller straffespørsmålets del. Tiltalte kan selv under sin forklaring i retten gi uttrykk for sine synspunkter knyttet til skyld- og straffespørsmål, og i korte trekk informere om sitt politiske og menneskerettslige engasjement. De mer overordnede juridiske spørsmålene som er anført å ha relevans kan behandles i forsvarerens prosedyre.

Etter dette avskjæres vitneforklaring fra Riksadvokat Maurud, og de fire påberopte dokumentarfilmene, fordi de er uten betydning for dommens innhold, jf. straffeprosessloven § 292 første ledd.

Filmopptak, de rettslige utgangspunktene

Det er hovedregelen at filmopptak av forhandlinger i straffesaker er forbudt, men retten kan på visse vilkår gjøre unntak fra forbudet.

Straffeprosessloven § 131 a første ledd første punktum, og andre ledd, lyder slik:

Under forhandlingene i straffesaker er fotografering, filmopptak og opptak for radio eller fjernsyn forbudt. (...)

Dersom særlige grunner taler for det, kan retten under hovedforhandlingen gjøre unntak fra forbudet når det ikke kan antas å ha uheldig virkning for behandlingen av saken og heller ikke andre hensyn taler avgjørende imot. Før tillatelse gis, skal partene ha anledning til å uttale seg.

Forsvarer har bedt om at filmopptak tillates

Det er vist til at det blir laget dokumentarfilm om tiltalte og hans sak og at det er ønskelig for ham å få hovedforhandlingen filmet. Tiltalte ønsker dette selv, og det er dermed ingen personverngrunner til at det ikke skal tillates filmopptak under hovedforhandlingen. Som det fremkommer av saksforberedelsen er saken av prinsipiell karakter, den vil etter Mikalsens syn ha stor historisk verdi og det er ønskelig å gjøre filmopptak av hensyn til å få dokumentert prosessen. Det foreligger derfor særlige grunner til å tillate filmopptak av prosessen og gitt at saken primært vil omhandle de prinsipielle rettslige temaene opp mot EMK vil det ikke ha en uheldig virkning for utviklingen av saken at den filmes og det er heller ikke noen andre hensyn som taler mot.

Påtalemyndigheten har motsatt seg at filmopptak tillates

Det er anført at det ikke foreligger særlige grunner for å gjøre unntak fra hovedregelen. Saken har ikke allmenn interesse og det foreligger andre hensyn som taler imot opptak. Det vil særlig fremheves at det ikke foreligger interesse for allmennheten og at hensyn knyttet til rettens aktører taler imot opptak.

Som det fremgår av prosesskrivene er tiltaltes grunnleggende holdning at han er uenig i strafferettslige konsekvenser av narkotikaovertrедelser og at dette strider mot grunnleggende rettigheter. Slik det fremgår av tiltalen løper de konkrete forholdene ut av det han selv beskriver som sivil ulydighet og han ønsker sakene inn for rettslig behandling i domstolene. Dette samsvarer med tidligere hovedforhandling med samme formål som i herværende sak: 22-005490MED-TOSL/05. Ansvarlig statsadvokat for anken ble fokus for tiltaltes videre formidling i sosiale medier og vedkommende anmeldte tiltalte for hans

publisering rundt statsadvokaten. Vår saks aktor har vært påtaleansvarlig i denne saken som senere ble henlagt. Siden tiltale ble tatt ut i herværende sak har mye av tiltaltes fokus vært rettet mot vår saks aktor. Tiltaltes handlinger og formuleringer i ulike skriv, publikasjoner og filmprosjekter grenser til ulovlig påvirkning av aktør i rettsvesenet.

Påtalemyndigheten viser til at det er sterk grunn til å tro at et eventuelt opptak fra hovedforhandlinger vil benyttes videre for å angripe aktors handlinger. Retten bør videre vektlegge at dersom det nå tillates at tiltalte kan bruke domstolen som "talerstol" med videre offentlig publisering i hans egne kanaler, vil det oppfordre til videre sivil ulydighet og straffesaker. Domstolen vil da bli en arena for å fremme hans syn på ruspolitikk, på bekostning av både påtalemyndigheten og domstolens øvrige oppgaver.

Filmopptak, rettens konkrete vurdering

Retten har kommet til at filmopptak ikke skal tillates jf. domstolloven § 131 a. Retten mener det ikke foreligger særlige grunner for å gjøre unntak fra forbudet. Det er for ordens skyld tillatelse, og ikke avslag, som krever særlige grunner.

Retten er ikke enig med tiltalte i at saken har en stor historisk verdi. Lovgiver har behandlet og regulert spørsmål om straffeforfølgelse av narkotikaovertrедelser grundig og uttrykkelig, og Høyesterett har for relativt kort tid siden vurdert og uttalt seg om slike prinsipielle problemstillinger som tiltalte løfter fram relatert til dette, jf. HR-2022-731-A.

Videre mener retten at filmopptak vil ha en uheldig virkning for behandlingen av saken. Tiltalte har under saksforberedelsen vist at det vanskelig for ham å forholde seg til at det er lovgiveren, og ikke tingretten, som er adressat for hans generelle rettspolitiske engasjement. Filmopptak vil etter rettens syn klart kunne påvirke partenes vilje og evne til å innrette seg etter rammene for straffesaken under gjennomføringen av hovedforhandlingen.

Når dette er tilfellet tar retten ikke stilling til om også hensyn til rettens øvrige profesjonelle aktører kan begrunne at det ikke gjøres unntak i denne konkrete saken.

SLUTNING I KJENNELSE

1. Vitnebevis i forsvares bevisoppgave av 11. november 2024 avskjæres.
2. Samtlige dokumentarfilmer i forsvares bevisoppgave av 11. november 2024 avskjæres.

Beslutning

Filmopptak under hovedforhandlingen tillates ikke.

Retten hevet

Rikke Lassen